

JON GOTZON ETXEBARRIA

Barrero esi daigun ludijaren gerrija.
Ez bitsez, ez indarrez, gogayakaz baño.
Itrarauak berua euzkotarren ontzija
Goguak nausi diran argitasun goiraño.

(Lauaxeta, "BIDE BARRIJAK", Itxasora; 146. orrialdea. - Bilbo, 1931)

Plinio Gaztea
eskutitzak

Λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν
(Gorgias, "Helena" 8-9)

1
2

εἰς τὴν ἐλευθερίαν
τῆς πατρίδος

JON GOTZON ETXEBARRIA

Plinio Gaztea
eskutitzak

εις τήν ἐλευθερίαν
τῆς πατρίδος

liburu-sorta

GERNIKA

© Jon Gotzon Etxebarria

Legezko Gordailua: BI - 1097 - 89

LANKOPI-Colón de Larreategi, 16-BILBO

PLINIO GAZTEA

Komo-n jaiο zen, k.o.-ko 61 edo 62. urtean: L. Kaekilio Segundo, osasunez makal, buru argikoa. Hamalau urtekoa zelarik, tragedia greko bat idatzi zuen. Zuzenbide eta Retorika ikasi-a, Kintiliano-ren ikaslea. Politikan kargu handiak hartutako-azkena Bitinia-ko gobernaria, Kristauen aurkako jazarpen aldie-tan. Philosophian estoikoen eskola-koa zen. Eskutitzen X. liburua administra-zio-arazoekikoa da. Enparau eskuti-tzak argitaratzeko asmoz idatziak, berezotasuna zerbait galdurik, oso landuak ageri dira irakurlego e-rromatarrari atsegina ematearren, noski. Jakingarriena hauxe: orduko gertaerak, ohiturak eta pertsonaiak agerrarazten dizkigula, argi eta txairo. Hamargarren liburuko esku-titzetan, gobernariak bere nagusia-rekin dituen hartu-emanetan, inter-es historikoa nabarmena da eta i-turri ezin hobea dugu historiare-kiko puntu asko argitzeko.

BIBLIOGRAPHIA:

M.Schuster, Bibl. Teubner., "Plinius Minor, opera"; Leipzig, 1933.

L.Zenoni, "Plinio, Epistole scelte"; Venezia, 1924.

Vicente Blanco García, "Plinio el Joven, Cartas, I"; Madrid, 1950.

C.Sicard, "Pline Le Jeune, Lettres, livres I-V"; Classiques Garnier, Paris.

Hemengo eskutitz guztiak 1. liburutik hartuak dira.

Jon Gotzon Etxebarria

Gernika

1989, maiatza

C. PLINII SECUNDI

EPISTULÆ

LIBER PRIMUS

I. — C. PLINIUS SEPTICIO SUO S.

Frequenter hortatus es ut epistolas, si quas paulo accuratius scripsissem, colligerem publicaremque. Collegi, non servato temporis ordine (neque enim historiam componebam), sed ut quæque in manus venerat. Superest ut nec te consilii, nec me paeniteat obsequii. Ita enim fiet ut eas, quæ adhuc neglectæ jacent, requiram. et, si quas addidero, non supprimam. Vale.

K.Plinio-k Septikio adiskideari
bihotzez:

Sarritan eskatu didazu nire esku-titzak,ardura apur batez idatzirik zeudenak,behintzat,bildu eta argi-tara eman ditzadan.Bilduak ditut, ez aldiari dagokion hurrenkeraz(ez bait nintzen historia idazten ari) baizik eta eskura etorri ahala. Gauza bat baizik ez zaigu peitzen, zu zure aholkuaz eta ni nire agin-duaz damu ez izatea.Beraz,oraingoz ahaztuxe ditudanak bilatuko ditut eta,berririk eginez gero,ez ditut baztertuko.Agur.

Literaturazko obra batean,hitz-aurre edo eskaintza gisa,lagun ba-tentzako eskutitza atari moduan sartzea,oso modakoa zen Plinio-ren garaian.

Martzial-ek bere epigrama-liburu batzuetan eta Kintiliano-k bere "Institutiones Oratoriae"-etan ere antzera egiten dute.

Gogora,bestalde,gure Etxepare-k,A-xular-ek eta Leizarraga-k egin zu-tena;geroagoko beste batzu ez ai-patzearren.

IV. — C. PLINIUS POMPEIÆ CELERINÆ SOCROI S.

Quantum copiarum in Ocriculano, in Narniensi, in Carsulano, in Perusino tuo! In Narniensi vero etiam balineum! Ex epistulis meis (nam jam tuis opus non est) una illa brevis et vetus sufficit. Non, mehercule, tam mea sunt, quæ mea sunt, quam quæ tua. Hoc tamen differunt, quod sollicitius et intentius tui me, quam mei excipiunt. Idem fortasse eveniet etiam tibi, si quando in nostra deverteris. Quod velim facias, primum ut perinde nostris rebus, ac nos tuis, perfruaris; deinde, ut mei expergiscantur aliquando, qui me secure ac prope neglegenter exspectant. Nam mitium dominorum apud servos ipsa consuetudine metus exolescit; novitatibus excitantur, probarique dominis per alios, magis quam per ipsos, laborant. Vale.

**K.Plinio-k Pompeia Kelerina bere
amaginarrebari bihotzez:**

Hori horniduraren ugaria Okrikulo, Narnia, Karsula eta Perusa-ko zure etxaldeetan! Eta Narnia-koan bainugela ere bai, nire eskutitzak direla eta! Zurerik, honez gero, ez da behar; behinolako laburto hura aski izan da. Hala fede! Neureak direnak ez ditut zeureak bezain nire; alde hau dago, baina: zureek (zerbitzariak) nireek baino ardura eta arreta handiagoz atosten naute. Beste horrenbeste gertatuko zaizu, noski, gurera behin etorri gero. Etor zaitezen nahi nuke, lehenengo, zu gure gauzez goza zaitez en ni zureez bezala; bigarren, nireak (zerbitzariak) bizkor daitez en, noizbait, lasai eta ia alfer samar egoten bait dira nire zain. Ugazaba bigunen zerbitzarien artean ohituraren ohituraz beldurra moteldu ohi da, gauza berriez zuhurtu ohi dira eta nagusien gogoak izaten salatzen dira, beste batzuren bidez nagusien bidez baino gehiago. Agur.

VI. — C. PLINIUS CORNELIO TACITO SUO S.

Ridebis, et licet rideas. Ego ille, quem nosti, apros tres, et quidem pulcherrimos, cepi. Ipse? inquis. Ipse : non tamen ut omnino ab inertia mea et quiete discederem. Ad retia sedebam : erant in proximo, non venabulum aut lancea, sed stilus et pugillares. Meditabar aliquid enotabamque, ut, si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem. Non est quod contemnas hoc studendi genus. Mirum est ut animus agitatione motuque corporis excitetur. Jam undique silvæ et solitudo, ipsumque illud silentium quod venationi datur, magna cogitationis incitantia sunt. Proinde cum venabere, licebit, auctore me, ut panarium et lagunculam, sic etiam pugillares feras. Experieris non Dianam magis montibus quam Minervam inerrare. Vale.

K.Plinio-k Kornelio Takito
adiskideari bihotzez:

Barre egingo duzu;bai, egizu. Heronek, zuk dakizun honek, hiru basurde hatzeman ditut, eta ederrak ,hala fedel! "Nork eta zeuk?", esanen duzu. Bai, neronek; eta egoneango atsedendialdiari guztiz utzi gabe. Sareen ondoan eserita nago; hurbilean ez azkonik, ez lantzarik; estiloa eta oholtxoak. Zerbait hausnarrean nerabilen eta idazten ari nintzen, esku hutsik etorri behar izanez gero, argizariak, behintzat ,beterik ekartzeko. Ez uste ikasteko modu hau gitxiestekoa denik, gero; berebizikoa duzu, gorputzaren higieraz eta eraginaz gogoari ere eragiteko. Hasteko, basoz inguratuta egotea, bakardatea eta ehizaldian den isiltasuna bera ere oldozmenaren zirikatzaile handiak dira. Beraz, ehizatan zoazenean, neuk diotsut, ogi otartxoak eta ur ontzia ez ezik, oholtxoak ere bai eroan egikezuz. I-kusiko duzu nola Diana ez dabilen mendietan Minerba baino gehiago. Agur.

stilus (non stylus), i, m., tout objet en forme de tige pointue, ¶ 1 pieu : *stili cæci* B. AFR. 31, 5, pieux dissimulés || instrument d'agriculture : COL. 11, 3, 53 || tige de plante : COL. 11, 3, 46, etc. ¶ 2 style, poinçon pour écrire : *stilum prendere* CIC. Br. 93, prendre son style, sa plume ; *orationes pæne Attico stilo scriptæ* CIC. STILI 2 Br. 167, discours qu'on dirait écrits par une plume attique ; [jeu de mots avec instr. d'agriculture : CIC. de Or. 2, 96] ; *stilum vertere in tabulis* CIC. de Or. 2, 101, passer le style renversé sur des tablettes [se servir du bout aplati], effacer, cf. HOR. S. 1, 10, 72.

STILUS:marfilezko edo metalezko eztena,argizariz estalitako oholtxoetan idazteko.Goiko alde zapa- la izaten zen,idatzitakoa ezabatu ahal izateko,oholtxoak berriro erabiltzeko.

Oholtxo horiek zurezkoak edo marfilezkoak izaten ziren eta beltzez margozturik zeuden.Horrela,eztenaz sakatu eta hizkiak beltz agertzen ziren.

(Dictionnaire Illustré Latin-Français;Félix Gaffiot;Hachette,Paris)

XI. — C. PLINIUS FABIO JUSTO SUO S.

Olim mihi nullas epistolas mittis. « Nihil est, inquis, quod scribam. » At hoc ipsum scribe, nihil esse quod scribas; vel solum illud, unde incipere priores solebant : « Si vales, bene est; ego valeo. » Hoc mihi sufficit; est enim maximum. Ludere me putas ! serio peto. Fac sciam quid agas. Quod sine sollicitudine summa nescire non possum. Vale.

**K.Plinio-k Fabio Iusto
adiskideari bihotzez:**

Aspaldiska ez didazu eskutitzik bat ere bidali.Ez dut zer idatzirik,diostazu.Ba,horretarakoxe idatziez duzula ezer idaztekorik esateko.Edo gure aurretikoek ohi zutena bakarrik esateko,hasierako "Ongi bazaude,ondo da;nihaur ere ongi",harako hura.Aski duket horrekin;horixe bait da garrantzizkoena.Txantzetan ari naizela uste al duzu?Benetan egin dizut eskea. Ea,egizu jakin dezadan zertan ari zaren;ezin bait dut ezjakinean egon,larriki kezkatu gabe.Agur.

XV. — C. PLINIUS SEPTICIO CLARO SUO S.

Heus! tu promittis ad cenam, nec venis! Dicitur jus : ad assem impendium reddes nec id modicum. Paratæ erant lactucæ singulæ, cochleæ ternæ, ova bina, halica cum mulso et nive (nam hanc quoque computabis, imo hanc in primis, quæ periit in ferculo), olivæ, betacei, cucurbitæ, bulbi, alia mille non minus lauta. Audisses comædum, vel lectorem, vel lyristen, vel, quæ mea liberalitas, omnis. At tu, apud nescio quem, ostrea, vulvas, echinos, Gaditanas maluisti.

Dabis pœnas, non dico quas. Dure fecisti : invidisti, nescio an tibi, certe mihi, sed tamen et tibi. Quantum nos lusissemus, risissemus, studuissemus! Potes apparatus cenare apud multos; nusquam hilarius, simplicius, incautius. In summa, experire; et nisi postea te aliis potius excusaveris, mihi semper excusa. Vale.

K.Plinio-k Septikio Klaro

adiskideari bihotzez:

Zu,zer?Afaritara etorriko zarela eta gero agertu ez!Horra epaia: azkenengo txanponeraino ordainduko didazu egindako gastua,eta ez gero,txikia.Dena zegoen prest:uhaza bana,barraskilo samurrak,bina arraultze,ardo-eztizko edaria,elurra ipinita,(berau ere ordaindu behar-ko,eta lehenena,gainera,gurditxoan eramán bitartean desegiten bait da),olibak.zerbak,Kalabazak,kipulak,eta beste ainitz jaki bikain. Antzezlaria entzungo zenukeen,irakurlea edo lira-jolea,edo nire esku zabalak eskainitakoak oro.Zuk, berriz,ez dakit norenean,ostrak, urdeme-sabelkiak,itsas-lakatzak eta Gadestarrak gurago izan dituzu. Hartuko duzu zigorra,ez diot zein. Gaizki egin duzu;zuri ez dakit, baina niri bai,ezetza eman didazu, eta zeuri ere bai,agian.Hango barrreak,kontu kontari,eta zenbat solasaldi egingo genukeen!Beste askoren etxean,bai,afari ugariagoak izango dituzu,baina gurea bezalako

poza,bakuntasuna eta lasaitasuna,
nekez.Proba ezazu eta gero,beste-
engana ez joateko aitzakiarik ez
baduzu,eman niri beti ezetza.Agur.

Afaria erromatarrentzat jatordu-
rik nagusiena zen.
Elurra,ardoa hotz mantentzeko.
Ferculum:jatekoak eroateko azpila,
gurditxo edo.
Gades-ko dantzari ospetsuak,jator-
duan alaikiro ari izaten zirenak.

XVII. — C. PLINIUS CORNELIO TITIANO SUO S.

Est adhuc curæ hominibus fides et officium : sunt qui defunctorum quoque amicos agant. Titinius Capito ab imperatore nostro impetravit, ut sibi liceret statuam L. Silani in foro ponere. Pulchrum et magna laude dignum, amicitia principis in hoc uti, quantumque gratia valeas, aliorum honoribus experiri ! Est omnino Capitoni in usu claros viros colere. Mirum est qua religione, quo studio imagines Brutorum, Cassiorum, Catonum domi, ubi potest, habeat. Idem clarissimi cujusque vitam egregiis carminibus exornat. Scias ipsum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat. Redditus est L. Silano debitus honor, cujus immortalitati Capito prospexit pariter et suæ. Neque enim magis decorum et insigne est statuam in foro populi romani habere quam ponere. Vale.

**K.Plinio-k Kornelio Titiano
adiskideari bihotzez:**

Gizonei oraindino axola zaie leialtasun eta eginbeharragatik; hildakoekin adiskide gisa jokatzeko dutenak ere badaude. Titino Kapito-k gure Enperadoreari L.Silano-ren estatua enparantzan ipintzeko baimena eskatu dio. Gauza ederra eta guztiz aipagarria agintarien adiskidetasunaz hortarako baliatzea, besteren ohoretan norberak duen eragipena erabiltzea. Aitortu beharra dago, Kapito-k gizon argiak goraltzeko ohitura dizu. Harritzekoa da nolako jaienez eta ahaleginez dituen etxean, eta ahal duen lekuan Bruto, Kasio eta Katon-en irudiak. Era berean, gizon argien bizitza neurtitz ederretan goستن daki. Egia, ainitz birtutetan gailentzen da inorenak horrela maite dituen. Zor zitzaion ohorea eman zaio L. Silano-ri; beronen eta bere hilezkortasunaz arduratu da: Ez bait da ohore eta ospe handiagoa erromatarren enparantzan estatua bat edukitzea ipintzea baino. Agur.

C. I. L., V, 3270.

7. L.CAECILIO.L.F.VALENTI.ET.P.CAECILIO.L.F.SECVND.O.ET.LVTVLLAE.P.P. CTI.F.CONTYBERNALI.
AETAS . PROPERAVIT . FACIENDVM . FVIT . . NOLI . PLANGERE . MATER . MATER
ROGAT . QVAM . PRIMVN . DVCATIS . SE . AD . VOS

Komo-n jasotako idazkuna.

Bruto-ren arreba zen Kasio-ren
emaztearen hiletetan ez bait zen
agertu errepublikazale handi hori-
en irudirik.

XVIII. — C. PLINIUS SUETONIO TRANQUILLO SUO S.

Scribis te perterritum somnio, vereri ne quid adversi in actione patiaris. Rogas ut dilationem petam, et pauculos dies, certe proximum excusam. Difficile est; sed experiar :

. . . . Καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν.

Refert tamen, eventura soleas, an contraria somniare. Mihi reputanti somnium meum, istud, quod times tu, egregiam actionem portendere videtur. Susceperam causam Julii Pastoris, cum mihi quiescenti visa est socrus mea advoluta genibus, ne agerem obsecrare. Et eram acturus adulescentulus adhuc; eram in quadruplici iudicio; eram contra potentissimos civitatis, atque etiam Caesaris amicos; quæ singula excutere mentem mihi post tam triste somnium poterant. Egi tamen, λογισάμενος illud,

Εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πατρὸς.

Nam mihi patria, et si quid carius patria, fides videbatur. Prospere cessit; atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa januam famæ patefecit.

**K.Plinio-k Suetonio Trankilo
adiskideari bihotzez:**

Idazten didazunez,amets batek ikaraturik,epaiketan zerbait aurkako jasango ote duzun beldurrez zaude. Luzapena eska dezadan arren dagis-tazu,eta egun batzutarako, hurren-gorako gitxienez,zuritu zaitzadan. Zaila den arren saiatuko naiz:

Ametsak Zeus-engandik datoz eta. Arduratzekoa da,hala ere,gertakizunak ala aurkakoak amesten dituzun.Nire amets bat gogoratu eta zuk beldurra diozun horrek auzi bikaina ematen du aditzera.Julio Pastor-en auzia nire gain hartua nuen,eta atsedeen hartzen nengoela, horra non agertzen zaidan nire amaginarreba belaunetan ahozpez,auzitara ez joateko eskatuz.Oraindino gazte samar nintzela nindoan epaiketan aurkeztera;auzi laukoitz batean nengoen,hiriko ahaltzuen-tarikoan aurka niharduen,eta baita Kesar-en adiskidean aurka ere.Bata zein bestea aski zen nire gogoa nahasteko halako amets ilunaren ondoren.Auzitara joan nintzen,alabaina,nire barrurako esanez:
Aberriaren alde jardutea zantzurik

Proinde dispice an tu quoque sub hoc exemplo somnium istud in bonum vertas; aut, si tutius putas illud cautissimi cujusque præceptum, « quod dubites, ne feceris, » id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inveniam, agamque causam tuam, ut istam agere, cum tu voles, possis. Est enim sane alia ratio tua, alia mea fuit.

Nam iudicium centumvirale differri nullo modo, istud ægre quidem, sed tamen potest. Vale.

onenetarikoa.

Nire leialtasuna niretzat aberria adina zen,edo eta aberria bainoago.Ongi joan zen dena;ekintza hark benetan gizonen belarriak zabaldu zizkidan eta entzutearen atea.

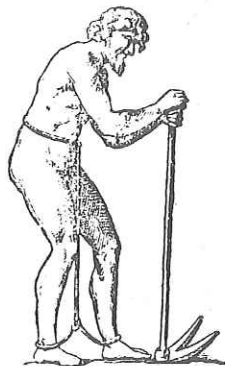
Beraz,izan zaitetz zuhurra,adibide honen arauera,eta amets hau onerako bihurtu.Edo,bestela, zentzudunenen agindua ziurragotzat baduzu," ezbaian ze egik ezer",berriro idatziezaidazu.Bilatuko dut irtenbideren bat eta zure auzia atonduko dut,zuk nahi dezazunean aurrera eraman dezazun.Zure arrazoia,noski,nireaz besterakoa da.Ehun epaika-rien epai hau ezin da inola ere atzeratu,beste hau,berriz,nekez bada ere,bai egin liteke.Agur.

XXI. — C. PLINIUS PATERNO SUO S.

Ut animi tui iudicio, sic oculorum plurimum tribuo, non quia multum, ne tibi placeas, sed quia tantum, quantum ego, sapias : quamquam hoc quoque multum est. Omissis jocis, credo decentes esse servos qui sunt empti mihi ex consilio tuo. Superest ut frugi sint, quod de venalibus, melius auribus, quam oculis, iudicatur. Vale.

**K.Plinio-k Plinio Paterno
adiskideari bihotzez:**

Zure barru-eritziarekin, eta orobat zure begienarekin, benetan zorretan nago. Ez, noski, gustu handirik duzulako, harro ez zaitez, nirearen besteko gustua duzulako baizik. Eta hau, egia esan, bada gauza handia. Txantzetan ibili gabe, jopuak, zure aholkuz erosiak ditut, itxura onekoak dira. Egokiak ere izango diren ikusi egin behar. Salgai daudenean hau begiz baino hobeto belarriz igarri ohi da. Agur.

Jopu bat lanean loturik.

Esklabo batzu erosi dituela eta idazten dio Plinio-k lagunari. Eta pozik dago, erosi berri dituen jopuak gorputzez eta gogoz taju onekoak direlako.

Azokan salgai zeudenean, jopuek idazki batetan nondik ekarriak ziren eta nolakoak ziren erakusten zuten. Erosterakoan, baina, erostunak begiz beren gorputz-itxura bakarririk onets zezakeen. Osterantzeko alderdi onak ikusteko, aldiz, berarekin hizketan jardun behar.

XXIV. — C. PLINIUS BÆBIO HISPANO SUO S.

Tranquillus, contubernalis meus, vult emere agellum, quem venditare amicus tuus dicitur. Rogo cures quanti æquum est emat; ita enim delectabit emisse. Nam mala emptio semper ingrata est, eo maxime, quod exprobrare stultitiam domino videtur. In hoc autem agello, si modo arriserit pretium, Tranquilli mei stomachum multa sollicitant: vicinitas Urbis, opportunitas viæ, mediocritas villæ, modus ruris, qui avocet magis quam distringat. Scholasticis porro dominis, et hic est, sufficit abunde tantum soli, ut relevare caput, reficere oculos, reptare per limitem unamque semitam terere, omnisque viticulas suas nosse et numerare arbusculas possint. Hæc tibi exposui, quo magis scires quantum ille esset mihi, ego tibi debiturus, si prædiolum istud, quod commendatur his dotibus, tam salubriter emerit, ut pænitentia locum non relinquat. Vale.

K.Plinio-k Bebio Hispano
adiskideari bihotzez:

Trankilo nire lagunak soro ttipi bat erosi nahi du,zure lagun bat saltzekotan dabilena.Egizu ahalegina,otoi,prezio onean eros dezan; horrela erosiz gero poz hartuko dugu.Erosketa txarra beti ere mingarria,batez ere jabearen zentzunik eza erakusten duelako.Gure soro hau dela eta,berriz,salneurria gogokoa badu,gauza askok erakartzten dute nire lagunaren gogoahiriaren hurbiltasunak,behar den ezko bideak,landetxearen egokitasunak,alderdi horren egoerak,erakarri gehiago egiten bait du uxatu baino.Gurea bezalako jabe eskola-tuentzat,gainera,aski da horrelako lur-arloa:burua arindu,begiak atsegindu,bazterrak arakatu,beti bideska bera zapaldu,mahats aihenak ezagutu eta zuhaiskak zenbatu ahal izateko modukoa izatea.Zer guztioak azaldu dizkizut argi ikus dezazun zordun natzaizula hura nirekiko zorretan den neurrian,eskaintzen den horrelako lur-arlotxo hain prezio onean eros baleza,gero damutu egiteko aukerarik gabe.Agur.

Stomachus, i: urdaila; egostaldia; gustua; aldarte txarra.
Stomachor (aditza): haserretu, mindu.
Cfr. gaztelaniaz: *hay que tener estómago para aguantar eso! Se me está estomagando este asunto!*
Euskaraz: *barru txarra erakutsi; ez egin odol txarrik horregatik.*

INDEX NOMINUM

orrialdea

Bebio Hispano.....	35
Bruto.....	23
Diana.....	13
Fabio Iusto.....	17
Julio Pastor.....	27
Karsula.....	9
Kasio.....	23
Katon.....	23
Kesar.....	27
Kornelio Takito.....	13
Kornelio Titiano.....	23
Luzio Silano.....	23
Minerba.....	13
Narnia.....	9
Okrikulo.....	9
Perusa.....	9
Plinio Paterno.....	31

Ponpeia Kelerina.....	9
Septikio.....	7
Septikio Klaro.....	19
Suetonio Trankilo.....	27
Titino Kapito.....	23
Trankilo.....	35
Zeus.....	27